

KLAGANDE

Sociala omsorgsnämnden i Borås Stad

MOTPART

████████████████████ ████████████████████
██
████████████████████

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDEFörvaltningsrätten i Jönköpings dom den 24 mars 2017 i mål nr 6079-16,
se bilaga A**SAKEN**Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa
funktionshindrade (LSS)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDEKammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer Sociala
omsorgsnämnden i Borås Stads beslut den 31 oktober 2016.

YRKANDEN M.M.

Sociala omsorgsnämnden i Borås Stad (nämnden) yrkar att kammarrätten ska upphäva förvaltningsrättens dom och fastställa nämndens beslut. Nämnden anför i huvudsak följande. Förvaltningsrätten har kommit fram till att en tidsåtgång på 4 timmar och 26 minuter för de grundläggande behoven är tillräcklig för att grunda rätt till personlig assistans. Vid bedömningen av rätten till personlig assistans ska inte endast tidsåtgången räknas in utan även karaktären av hjälpbehoven. Är dessa av mycket integritetskänslig karaktär är det tillräckligt med en mindre omfattning. När det gäller [REDACTED] har nämnden räknat med tid för bl.a. nagelvård, kamning och flätning av håret. Nämndens utredning innehåller motstridiga uppgifter om vad [REDACTED] klarar vilket medför en osäkerhet och därmed en svårighet vid beräkningen av hennes behov. Därtill har moment medräknats som inte är av särskilt integritetskänslig karaktär. Den av förvaltningsrätten godkända tiden ligger under den undre gränsen som kan berättiga till personlig assistans.

[REDACTED] har beretts tillfälle att svara men inte hörts av.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

[REDACTED] tillhör personkretsen enligt LSS. Frågan är om hennes behov av hjälp för att tillgodose de grundläggande behoven är så omfattande att hon är berättigad till personlig assistans.

Högsta förvaltningsdomstolen har i avgörandet RÅ 2009 ref. 57 anförts bl.a. följande. Någon bestämd undre tidsgräns vad gäller behov av hjälp med de grundläggande behoven låter sig inte uppställas för att berättiga till personlig assistans. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Även

om själva tidsåtgången inte är påfallande stor måste dock en samlad bedömning göras bl.a. med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter någon med mycket specifik kompetens. Som framhållits av Socialstyrelsen måste såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter beaktas. Även hur ofta som hjälpen behövs framstår som en viktig faktor.

Kammarrätten konstaterar inledningsvis att nämnden och [REDACTED] har vitt skilda uppfattningar om omfattningen av [REDACTED] hjälpbehov. Kammarrätten instämmer härvid i förvaltningsrättens bedömning att det är rimligt att, på det sätt nämnden gjort, beakta de förmågor som [REDACTED] har enligt skolpersonalen.

Nämnden har beräknat [REDACTED] grundläggande behov till 4 timmar och 26 minuter. Kammarrätten finner inte skäl att göra någon annan bedömning i denna del.

Även om någon undre tidsgräns för rätt till personlig assistans inte kan uppställas anser kammarrätten att karaktären och den tidsmässiga omfattningen av [REDACTED] hjälpbehov inte är av sådant slag att rätt till personlig assistans enligt LSS föreligger. Nämndens överklagande ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kammarrättsråden Bodil Stelzer (ordförande) och Evalotta Grip samt tf. kammarrättsassessorn Linda Funk (referent) har deltagit i avgörandet.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I JÖNKÖPING****DOM**
2017-03-24
Meddelad i JönköpingMål nr
6079-16**KLAGANDE**

[REDACTED]

MOTPARTSociala omsorgsnämnden i Borås Stad
501 80 Borås**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Sociala omsorgsnämndens beslut 2016-10-31

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet på så sätt att [REDACTED] [REDACTED] förklaras ha rätt till biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd för skäligen kostnader för sådan assistans enligt 9 § 2 LSS. Målet visas åter till Sociala omsorgsnämnden i Borås Stad för fortsatt handläggning med beaktande av detta.

ÖVERKLAGAT BESLUT

Sociala omsorgsnämnden i Borås Stad (nämnden) avslog [REDACTED] [REDACTED] ansökan om personlig assistans enligt LSS. Nämnden angav bl.a. följande i sin utredning och som skäl för sitt beslut. [REDACTED] tillhör personkrets 1 enligt LSS. Hon ansökte om personlig assistans den 26 november 2015. Hennes grundläggande behov bedöms enligt följande. Hon har ett visst behov av hjälp med att torka sig vid toalettbesök och med bindor uppgående till 23-28 minuter per vecka, och fem minuter per vecka för nagelvård. För praktisk hjälp med samtliga moment vid dusch godtas 15

Dok.Id 222861

Postadress
Box 2201
550 02 Jönköping**Besöksadress**
Hamngatan 15**Telefon**
036-15 66 00
E-post: forvaltningsrattenijonkoping@dom.se
www.forvaltningsrattenijonkoping.domstol.se**Telefax**
036-15 66 55**Expeditionstid**
måndag–fredag
08:00-16:00

minuter vid tre tillfällen per vecka. Vid tandborstning behöver hon aktiv hjälp med fem minuter vid två tillfällen per dag. För daglig kamning och flätning av håret godkänns 41 minuter per vecka. Vidare godtas fem minuter per dag plus ytterligare två minuter per dag skollediga dagar för praktisk hjälp med på- och avklädning under morgonen och för extra ombyte lediga dagar. Tid för måltider, kommunikation och tillsyn beviljas inte som grundläggande behov. Totalt uppgår [REDACTED] grundläggande behov till 4 timmar och 26 minuter per vecka. Enligt ett antal kammarrättsavgöranden, däribland Kammarrätten i Sundsvalls dom den 29 juli 2014 i mål nr 188-13, ger ett grundläggande behov om sex timmar per vecka inte rätt till personlig assistans. Gällande [REDACTED] går det inte att bortse från att hon behöver viss praktisk hjälp och tillsyn, men hennes hjälpbehov består i huvudsak av aktiverings- och motiveringsinsatser som inte ingår i de grundläggande behoven. Behovet av stöd förutsätter inte heller någon specifik kompetens om [REDACTED] eller hennes funktionsnedsättning. Eftersom hennes grundläggande behov inte är av den omfattning och karaktär som ger rätt till personlig assistans avslås ansökan.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar att hon ska beviljas personlig assistans och anför bl.a. följande. Hon är helt beroende av hjälp dygnet runt. Hon får epileptiska anfall som kan inträffa när som helst, då hon kan ramla omkull och exempelvis har skadat tänderna. Även på nätterna kan hon börja skrika och ramla ur sängen vid ett anfall. Man måste också hålla något i munnen för att hon inte ska bita sig i tungan och ge medicin. Hon sparkar och sprattlar också mycket när hon får anfall. Det behövs någon som är med henne överallt. Det finns också andra risker ifall hon skulle lämnas ensam, att hon bränner sig på spisen eller faller ned från balkongen. Om hon skulle lämnas att klara sig själv skulle hon inte hitta hem, kunna åka upp i hissen och hon

förstår inte faror i trafiken. Hon kan inte handla, ta mat, tvätta sig själv, klä på sig eller borsta tänderna. Små barn förstår mer än vad hon gör.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. Det har under utredningstiden inkommit motstridiga uppgifter kring [REDACTED] praktiska hjälpbehov med de grundläggande behoven. Hjälpbehovet som har kunnat konstateras är inte tillräckligt för att bevilja personlig assistans. Enligt uppgifter från skolan har hon också gjort framsteg i sin utveckling över tid varför tvivel finns avseende varaktigheten i hjälpbehovet.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Gällande regler

Med personlig assistans enligt 9 § 2 LSS avses enligt 9 a § första stycket LSS personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har enligt 9 a § andra stycket LSS även rätt till insats enligt 9 § 2 LSS för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Förvaltningsrättens bedömning

Frågan i målet är om [REDACTED] behöver hjälp med de grundläggande behoven i sådan omfattning att hon har rätt till personlig assistans enligt 9 § 2 LSS. Av rättsfallet RÅ 2009 ref. 57 och lagens förarbeten framgår att det inte finns någon undre tidsgräns för omfattningen av de grundläggande behoven, även om mycket begränsade behov inte utan vidare ger rätt till personlig assistans. Det ska även vara fråga om sådana hjälpbehov

som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den funktionshindrade måste anses ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges. Vidare har Kammarrätten i Göteborg i domar den 2 september 2011, mål nr 2138-11, och den 2 februari 2010, mål nr 2543-09, gett uttryck för att omkring tre till fem timmars behov av hjälp med de grundläggande behoven i veckan bör ge rätt till personlig assistans. Även Kammarrätten i Stockholm synes dela bedömningen att det finns rätt till personlig assistans vid ett integritetskänsligt och närmast dagligt personligt hjälpbehov om minst tre timmar per vecka (se dom den 8 februari 2017 i mål nr 5218-16).

Förvaltningsrätten anser att den beräkning av de grundläggande behoven som nämnden har gjort är skälig och rimlig. Här måste betonas att personlig assistans i normalfallet och i detta mål endast kan beviljas för punktinsatser, och inte för väntetid mellan de aktiva insatserna. Även om hjälpbehovet kan variera mellan hemmet och skolan får det också anses rimligt att beakta de förmågor som [REDACTED] har enligt skolpersonal, på sätt som nämnden också har gjort. Enligt 7 § LSS kan insatser inte beviljas till den del behovet tillgodoses på annat sätt.

Att aktiverings- och motivationsinsatser av olika slag normalt sett inte räknas till de grundläggande behoven framgår av lagens förarbeten och har bekräftats i senare domstolsavgöranden (se t.ex. RÅ 2003 ref. 33). Påminnelser, praktiska instruktioner och liknande räknas således inte som grundläggande behov. Den tillsyn som [REDACTED] behöver är inte av sådan karaktär att hon kan beviljas tid för grundläggande behov, eftersom hon inte har ett mer uttalat skadebeteende eller i övrigt behöver tillsyn av någon som har ingående kunskaper om henne (oavsett om hon kan bedömas ha en psykisk funktionsnedsättning, vilket också krävs). Tid kan inte heller beviljas som grundläggande behov för hennes kommunikationsbehov, ef-

tersom det inte krävs närvaro av en assistent med ingående kunskaper om henne för att kommunikationen ska vara möjlig.

Frågan är då om av nämnden och förvaltningsrätten godtagna grundläggande behov om 4 timmar och 26 minuter per vecka är tillräckliga för att bevilja personlig assistans. Hjälpen behövs dagligen, utspritt under stor del av [REDACTED] vakna och skollediga tid, och rör de mest integritetskänsliga och privata personliga behoven. Med beaktande av detta och ovan redovisad överrättspraxis anser förvaltningsrätten att [REDACTED] har rätt till personlig assistans.

Även om Försäkringskassans ställningstaganden inte är bindande för nämnden, talar också denna myndighets bedömning om cirka 8 timmar grundläggande behov per vecka – inom samma hjälpområden – för att [REDACTED] har tillräckliga privata och integritetskänsliga behov för personlig assistans.

Nämnden ska därmed utreda och besluta om [REDACTED] rätt till personlig assistans för andra personliga behov, liksom även om tidsbegränsning av insatsen. Ersättning kan dock beviljas endast om personlig assistans faktiskt har utförts, såvitt gäller förfluten tid. Om [REDACTED] har haft kostnader för assistans ska hon beviljas ekonomiskt stöd även till skäligena kostnader för detta. Det ankommer dock på nämnden att som första instans även utreda och pröva dessa eventuella kostnader.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1D)

Jan Källman

Rådmannen Jan Källman har avgjort målet. Föredragande jurist har varit Anders Sanner.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.